

УДК: 373.3.091.2:005.342

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА
З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ**

Шемігон Р.П.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА
З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ**

Шемігон Р.П.

У статті висвітлено проблему впровадження інноватики в діяльність педагога при роботі з дітьми молодшого шкільного віку.

Ключові слова: інноваційна діяльність, підготовка педагогів, молодші школярі.

**ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПЕДАГОГА
С МЛАДШИМИ ШКОЛЬНИКАМИ**

Шемигон Р.П.

В статье рассматривается проблема внедрения инноватики в деятельность педагога при работе с детьми младшего школьного возраста.

Ключевые слова: инновационная деятельность, подготовка педагогов, младшие школьники.

The problem of introducing innovation in the activities of the teacher when working with children of primary school age is considered in this paper.

Keywords: innovative activities, teacher education, primary schoolchildren.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Підготовка кваліфікованих педагогічних кадрів є першою сходинкою до розвитку вітчизняної шкільної освіти.

Однак інноваційна лихоманка, яка охопила увесь освітній простір від дитячих садочків до вищих навчальних закладів, своєю химерною інтерпретацією «інновації» створює стіни нерозуміння між педагогом – учнями, та педагогом – новоспеченими освітянами-методистами. Велика прірва між теоретичною та практичною педагогікою наближає науку до хаосу та розгублює сучасного педагога різноманіттю порожніх методів викладання та виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Наші погляди ґрунтуються, перш за все, на емпіричному досвіді таких класиків педагогічної науки як П.Ф. Каптерев [2] та А.С. Макаренко [4; 5], які в своїх працях відзначали наявність прірви між теорією та практикою у діяльності педагога, та необхідність зміни парадигми педагогічної науки від теоретичного «пустословства» до практичних дій. Твердження великих педагогів є напрочуд актуальними у наш час.

Також ми зверталися до сучасних авторів, які розбирали інноваційну діяльність педагога, серед яких варто відзначити М.Е. Егорову [1], В.Т. Кудрявцева [3], О. Мартинчук [6] та В.В. Степанову [7]. Незважаючи на те, що роботи зазначених авторів присвячені розгляду інноваційної діяльності педагогів дошкільних закладів, вони є актуальними і для вивчення інноваційної діяльності педагога при роботі з молодшими школярами.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у висвітленні ролі інноваційної діяльності як засобу створення «сучасного педагога», та проблем, які виникають під час інноваційної підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів при роботі з молодшими школярами.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Підготовка педагогів працюючих з молодшими школярами, до інноваційної діяльності передбачає кількісні та якісні зміни в змісті освіти. Інновації в педагогіці досить хистка тема, по-перше, внаслідок того, що впровадження

кардинально нового методу в навчально-виховний процес є досить складною справою, а по-друге, через те, що настирливі впровадження «інновацій» на державному рівні не дозволяють педагогам оволодіти досконально вже відомими методами. У зв'язку з цим ми маємо педагогів розгублених, що не знають за який метод їм хапатися: опанувати в ідеалі старим методом, або підпасти віянню моди і стрибати з методу на метод, так як кількість «інноваційних методик» з кожним роком тільки зростає, але якість їх, в переважній більшості, залишається низькою.

Необхідно відзначити, що педагогу при освоєнні різноманітних методів як традиційних, так і інноваційних доведеться зіткнутися з проблемою відсутності зв'язку між практичною і теоретичною педагогікою. Ця проблема не є новою. Про неї писав ще в 1938 році А.С. Макаренко, вказуючи на те, що *«практики-педагоги губляться серед різноманіття емпіричних прийомів, не пов'язаних в струнку виховну систему»* [5, с. 44]. Саме ця незв'язність педагогічної практики і теорії дозволяє ставитися скептично до різного роду інноватиків сфері освіти, особливо шкільної, так як вона закладає основу розвитку дитини, а непродуктивний метод може спричинити негативні наслідки.

Основна увага при підготовці «сучасного педагога» приділяється методологічній культурі. Одним із компонентів методологічної культури є *«усвідомлення, формулювання і творче рішення завдань»* [6], які передбачають розвиток у майбутніх педагогів умінь: бачити проблему і співвідносити з нею фактичний матеріал; представляти проблему в конкретному педагогічному завданні; висувати гіпотезу і вчинити уявний експеримент: «що було б, якщо»; ясно бачити декілька різних можливостей шляхів і подумки вибрати ефективніший; розподілити рішення на «кроки» в оптимальній послідовності [6]. Уся ця етапність інерціалізує педагога, гальмує ухвалення рішення в конкретних умовах, що склалися. На наш погляд, педагог повинен не співвідносити проблему з фактичним матеріалом, а співвідносити її із здоровим глуздом і прибігати до рішучих дій замість «висунення гіпотез» і здійснення «розумових експериментів».

Іншою складовою методологічної культури є конструювання і проєктування навчально-виховного процесу, яке передбачає розвиток таких

умінь як: проектування змісту майбутньої діяльності(вивчаючи зміст і способи впливу на інших людей); проектування системи і послідовність власних дій(вивчаючи особливості процесу і результати власної діяльності); проектування системи і послідовність дій вихованців(вивчаючи їх вікові і індивідуальні особливості) [6]. Спроекувати можна теоретичну основу навчально-виховного процесу, але на практиці ми стикаємося з таким явищем як спонтанність, яку спроекувати не можливо. Роль проекту в навчально-виховному процесі вже досить довгий час відіграє план-конспект уроку, який видозмінюється виходячи з результатів спільної діяльності педагога і вихованців. Особливих відмінностей між планом-конспектом та методикою проектування навчально-виховного процесу ми не спостерігаємо.

Завершальним елементом методологічної культури виступає методична рефлексія, спрямована на: самоаналіз в процесі навчання; самоаналіз ретроспективного типу, звернений до минулого, яке передбачає осмислення і аналіз своєї діяльності в термінах науки; самоаналіз прогнозуючого типу, звернений у майбутнє [6]. Самоаналіз дійсно важливий для педагога, але аналіз своєї діяльності в наукових термінах не завжди представляється можливим, так як справжні педагоги найчастіше керуються своєю інтуїцією і творчим натхненням, як А.С. Макаренко.

Сучасного педагога вчать методологічній культурі, різного роду компетентностям, але не вчать головному – усвідомленню, що *«метод – це я»* [2, с. 599] (педагог виробляє свій метод на підставі досвіду, що мається, і знань, та видозмінює метод, який корегується при потребі). Педагог повинен удосконалювати свій метод, *«зробити його своїм надбанням і знаряддям і уміти нескінченно видозмінювати його, прилаштовуючи його до різних дітей, з різною підготовкою і своєрідними природними властивостями»* [2, с. 600]. У зв'язку з цим фактом істинно гарний педагог не може бути *«рабом ні програм, ні методик, він завжди повинен залишатися вільним і самостійним діячем»* [2, с. 600]. На самостійності педагога роблять акцент і зараз. Ми можемо зустрітися із твердженням, що інноваційна діяльність змінює традиційну структуру управління, що *«не адміністративна воля і натиск стають рушійною силою розвитку освітньої установи, а реальний творчий потенціал пе-*

дагогів: їх професійне зростання, відношення до роботи, здатність розкрити потенційні можливості своїх вихованців»[1]. Проте в переважній більшості навчально-виховних установ ми можемо спостерігати обмеження свободи та ініціативи педагога з боку адміністрації.

Отже, з одного боку, ми бачимо, є чудові праці методистів про ініціативність і свободу дій педагога, а з іншого, ті ж методисти притискають педагогів до стінки своїми методами і побажаннями, своїм баченням педагогічного процесу.

Інноваційний процес є більшою мірою творчим процесом. Справжні педагоги є справжніми новаторами у зв'язку з тим, що педагогічний процес є нічим іншим як процесом творчості. Простіше дати теоретичну основу, але закласти творчий потенціал в людину, не просто творчий, а потенціал педагогічної творчості – дуже складна справа, бо в більшості випадків, його можна тільки розвивати, якщо він є. Підготовка справжнього педагога рівнозначна підготовці поета – навчивши писати, ви не навчите вкладати душу в написане, залишати частинку себе. У повсякденному житті ми спостерігаємо велику кількість педагогів, які бездушно вчать, слідуючи різного роду методикам і рекомендаціям зверху. Справжній педагог, згідно з нашими поглядами, дає іскру дитині, надихає її своїм прикладом, веде за собою. Така діяльність являє собою справжню творчість, а не сухий виклад матеріалу, навчити цьому неможливо. Але у сучасному перенасиченому інформацією світі, що швидко змінюється, ця іскра, цей запал не є справою життя багатьох педагогів. Педагогічний процес поступово зводиться до банального неживого інформування.

Проте для дітей особливо молодшого шкільного віку цей творчий запал педагога є вкрай важливим, тому що в цьому віці діти швидко захоплюються, як навчанням, так і грою (але остання превалує в цьому віці). А.С. Макаренко стверджував, що *«дитяча організація має бути пронизана грою»* [4, с. 60], тому що *«їдеться про дитячий вік, у нього є потреба в грі і її треба задовольнити, і не тому, що справи час, потісі година, а тому, що як дитина грає, так вона і працюватиме»* [4, с. 60]. А.С. Макаренко був прибічником активної участі педагогів в цій грі, що просочує усю дитячу організацію. Цю активну участь педагогів В.Т. Кудрявцев згодом назвав взаємодією і співпрацею дітей і дорослих

за допомогою діалогу в педагогічному процесі [3, с. 114 – 115]. Це положення є засадничим в роботі з молодшими школярами, тому що діти цього віку все ще пізнають світ через гру (вони грають, попри те, що основним видом діяльності цього віку стає навчання). Приєднуючись до думки вищезазначеного дослідника вважаємо, що вводити інновації в цій області без досконального оволодіння технікою гри просто неможливо. Це буде рівнозначним впровадженню нової технології у виробництві без попереднього вивчення самої суті техніки цього виробництва. А саме так найчастіше відбувається у вітчизняній педагогіці.

На наш погляд, пильну увагу необхідно приділяти не повсюдному впровадженню інновації в системі дошкільних і шкільних освітніх установ, а розвитку вже наявних тенденцій і методів. В першу чергу, це відноситься до культивування творчого потенціалу, який, на справедливу думку В.Т. Кудрявцева, сприяє не лише загальному психологічному розвитку дитини, але і створенню фундаменту повноцінної шкільної готовності на основі розвитку творчих можливостей, інтелектуальних сил вихованців [3, с. 114 – 115] через розвиток продуктивної творчої уяви найпоширенішими методами – ліплення, образотворчого мистецтва, конструювання. Комплекс таких заходів є необхідним у зв'язку з тим, що саме розвиток уяви, творчої фантазії сприяє надбанню людяності в найповнішому значенні цього слова, через залучення дитини до культури [3, с. 114 – 115]. Але не лише залучення до культури, а й подальший розвиток навичок живопису. Зв'язок уяви і живопису був досліджений смоленським психологом В.В. Степановой [7]. Автор з'ясувала, що діти, які зазнають труднощі в освоєнні умінь живопису, мають низький рівень розвитку уяви; навпаки, діти, які успішно освоюють ці уміння, мають сформовану уяву. На наш погляд це пов'язано не лише з розвитком уяви, але і з розвитком дрібної моторики рук, в результаті творчої активності сприяючої розвитку уяви (ліплення, конструювання, малювання і т. д.).

Отже, педагогічний процес має бути побудований не на інноваційній лихоманці, яку ми можемо спостерігати нині, а на заохоченні і розвитку творчого потенціалу педагогів, залученні останніх до найпростіших, але перевірених часом методів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Егорова М.Е. Инновационная деятельность в ДОУ / М.Е. Егорова. – Режим доступа: <http://planetadetstva.net/pedagogam/pedsovet/innovacionnaya-deyatelnost-v-dou.html>.
2. Каптерев П.Ф. Дидактические очерки. Теория образования / П.Ф. Каптерев // Избранные педагогические сочинения / Под ред. А.М. Арсеньева. – М.: Педагогика, 1982. – с. 271 – 657.
3. Кудрявцев В.Т. Инновационное дошкольное образование: опыт, проблемы и стратегия развития / В.Т. Кудрявцев // Дошкольное воспитание. – 1997. – № 8. – с. 114 – 115.
4. Макаренко А.С. Некоторые выводы из моего педагогического опыта / А.С. Макаренко // Избранные педагогические сочинения в 2-х томах. – Т. 1. – М.: Педагогика, 1977. – с. 53 – 72.
5. Макаренко А.С. Проблемы воспитания в советской школе / А.С. Макаренко // Избранные педагогические сочинения в 2-х томах. – Т. 1. – М.: Педагогика, 1977. – с. 44 – 48.
6. Мартинчук О. Підготовка педагогів дошкільної освіти до організації та проведення педагогічних досліджень в дошкільних навчальних закладах. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/143>.
7. Степанова В.В. Психологические особенности развития творчества в дошкольном возрасте (на материале изобразительной деятельности): Автореф. диссертации на соискание ученой степени кандидата психологических наук / В.В. Степановой. – М., 1995.